

מאורות הדף היומי

עלון שבועי ללומדי "הדף היומי"

בית המדרש דחסידי סוכטשוב בני-ברק
 כולל דחסידי סוכטשוב
 כולל "סנה משה"
 ע"ש הרה"ח ר' משה יצחק זיסר ז"ל
 בית מדרש
 למגידי שיעור "דף היומי"
 חתום סופר 3 ת.ד. 471 ב"ב טל. 03-5775333

י"ו ע"ב ביהמ"ד למגידי שיעור "דף היומי" בראשות הגר"ד קובלסקי שליט"א וע"י קרן ברכה ומוטי זיסר

גליון מס' 881

מסכת קידושין ל' - ל"ו ♦ כלים כ"ה, ד' - כ"ה, ח'

בס"ד, ב' ניסן תשע"ו

השבוע בגליון

- ♦ האם לשלוח את הנכדה לעזור לסבתא כשזקוקים לה בבית?
- ♦ האם יש חיוב קימה תוך כדי אמירת קינות בתשעה באב?
- ♦ קניית ספרי קודש לילדים מכספי מעשר
- ♦ רכישת אתרוג מהודר מכספי מעשר

- ♦ האם נשים מחוייבות בשמיעת קריאת התורה?
- ♦ כיבוד אשה בעליה לתורה
- ♦ לימוד ה"דף היומי"-קיום שתי מצוות
- ♦ האם מותר לדווח לאב על מצב בריאותו הלקוי?

דבר העורך

בית הבראה

בתקופה בה המודעות בעיתונים מפתות, מדרבנות, נוגשות, מציקות, ואפילו כמעט כופות, לצאת מדירת קבע לנופש ארעי, ולהפוך את הבית - ארעי, ואת הנופש - קבע, משל זוהי חובתו של אדם בעולמו, ולשם כך טרח מיום לידתו - ראוי להתבונן במעשה הבא.

מעשה ביהודי שלקה בליבו, וילך לדרוש ברופאים. בדרך הלה ומצאו כי חולה הלב שלפניהם עמל בתורה בעיון רב שעות ארוכות; על שכמו נטל אחזקת כולל בראשו הוא עומד; מידי יום מוסר שני שיעורים בדף היומי ומתאמץ בכל מאודו כדי לרבוץ תורה; לעניים ונדכאים הנקרים בדרכו הוא מושיט יד תומכת ומתלווה אליהם עד השלמת מחסורם; ועוד כהנה וכהנה - ויפסקו הרופאים את דברם: מנוחה. מוחלטת. שבועיים ימים לא יעשה מאומה מכל אלה, למען יאריך ימים על האדמה.

חזקה עליו מצוות הרופאים וינדוד נתניתה, לבית הבראה שעל חוף הים. **באותם** ימים שהה בבית הנופש אחד מקרוביו, צעיר לימים שבא בברית הנישואין חודשים אחדים לפני כן. מיד כשפגש בצעיר שילב זרועו בזרועו ו...רגליו מוליכות אותו לבית המדרש. היה זה לאחר ארוחת הבוקר, סיפר הצעיר. ישבנו ולמדנו בעיון עד ארוחת הצהריים. לאחר ארוחת הצהריים... שוב, עד ארוחת הערב, ו...שוב, עד... אמרתי לו: דוד יקר! הרי הרופאים ציוו עלך מנוחה, האם כך נחים?

דף כט/ב ולימדתם ולמדתם

האם נשים מחוייבות בשמיעת קריאת התורה?

בסוגייתנו מבואר, כי נשים אינן מצוות בלימוד התורה. דין זה דורשת הגמרא מהפסוק (דברים יא/ט), "וְלַמְדַתֶּם אֹתָם אֶת בְּנֵיכֶם", שכל מי שאין מצווים ללמוד תורה, אף הוא עצמו אינו מצווה ללמוד, וכך גם פוסק שולחן ערוך (יו"ד סימן רמ"ו סעיף ו').

מסוגיה זו, בה למדנו כי נשים פטורות מלימוד התורה, השתלשל נידון מעניין בין הפוסקים, לגבי שאלת חיובן של נשים בקריאת התורה.

כיבוד אשה בעליה לתורה: מצוות קריאת התורה בציבור נתקנה על ידי משה רבינו ע"ה, כדי שלא יעברו על אדם מישראל שלושה ימים בלא שמיעת התורה (בבא קמא פרק ז'). לכאורה, מאחר שנשים אינן מצוות בלימוד התורה, הן גם פטורות משמיעת קריאת התורה, וממילא אין לכבדן בעליה לתורה, שהרי אינן חייבות בקריאתה. והנה, במסכת מגילה (כג/א) מבואר, שחכמים תקנו שאשה לא תעלה לתורה מפני כבוד הציבור, אולם מעיקר הדין "הכל עולים למניין שבעה [בשבת], אפילו אשה".

מגן אברהם (או"ח סימן רפ"ב ס"ק ו') דן בנושא וכתב, כי מכך ניתן להוכיח שמצוות קריאת התורה אינה **ללמוד** את התורה כמצוות תלמוד תורה, אלא היא מצווה בפני עצמה של "**שמיעת** התורה", כפי שאנו מוצאים במצוות "הקהל" בה נצטווה כל העם, כולל **הנשים**, לשמוע את המלך קורא בתורה. לפיכך, ניתן לומר כי גם הנשים מחוייבות במצוות קריאת התורה, ועל כן מעיקר הדין הן רשאיות לעלות לתורה.

אולם, מגן אברהם דוחה ראיה זו, שכן, גם אם קריאת התורה בציבור מבוססת על מצוות לימוד התורה, עדיין אפשר להבין מדוע נשים יכולות לעלות לתורה אף על פי שאינן חייבות בלימוד תורה - מפני שאשה רשאית לקיים מצוות שאין היא מצווה בהן, וממילא מעיקר הדין היא גם רשאית לעלות לתורה. למעשה, כתבו הפוסקים (מ"א ומשנה ברורה ס"ק י"ב), כי הנשים אינן נוהגות לשמוע את קריאת התורה ואף ישנן נשים שיוצאות מבית הכנסת בשעת קריאת התורה, כיוון שאינן מחוייבות בה כלל ועיקר.

דף ל/א ושנתם שיהיו דברי תורה מחודדים בפיק

לימוד ה"דף היומי" - קיום שתי מצוות

הגאון רבי יצחק בלזר זצ"ל, שהיה רבה של פטרבורג, עיר הבירה של רוסיה, מסיק מתוך דברי סוגייתנו, כי מצוות תלמוד תורה כוללת בתוכה שני חלקים: א. להגות בתורה ככל האפשר, כנאמר:

צעילוי נשמת

הר"ר **אברהם חיים המלסדורף** ז"ל

ב"ר ברוך ז"ל

נלב"ע ר"ח ניסן תשס"ז

תנצב"ה

הונצח ע"י

משפחות המלסדורף וליפסקר שיחיו

צעילוי נשמת

הר"ר **שלמה זלמן פורוש** ז"ל

ב"ר יהושע מרדכי ז"ל נלב"ע ח' שבט

ומרת **שרה פורוש** ע"ה

ב"ר אברהם ישראל ז"ל נלב"ע ד' בניסן

תנצב"ה

הונצחו ע"י ידידינו הר"ר **שאל יצחק פינגשטיין** ומשפ' שיחיו - בני ברק

צעילוי נשמת

הר"ר **שאל צבי אינהורן** ז"ל

ב"ר חיים נפתלי ז"ל

נלב"ע ה' בניסן תשס"א

תנצב"ה

הונצח ע"י בניו ובני משפחותיהם שיחיו

לעילוי נשמת

הר"ר **חיים צבי פסקוביץ** ז"ל ב"ר זאב דב ז"ל

והצדקת **ריינה גולדה** ע"ה נלב"ע ג' בניסן תשנ"ט **תנצב"ה**

הונצחו ע"י משפחת **פסקוביץ** שיחיו

נר ה' נשמת אדם

"והגית בו יומם ולילה". ב. מצוות "ידיעת התורה", כפי שדורשת הגמרא בסוגייתנו: "ושננתם" – "שהיו דברי תורה מחודדים בפיך, שאם ישאלך אדם אל תגמגם ותאמר לו, אלא אמור לו מיד" (אור ישראל אות כ"ז). ההבדל בין שתי מצוות אלו הוא, שאת מצוות "והגית" יכול אדם לקיים גם על ידי שינון אותה מסכת במהלך כל חייו, אך כדי לרכוש ידיעות במרחבי התורה, עליו להתמיד וללמוד נושאים רבים ככל היותר. רבי יצחק בלזר כותב, כי הבסיס לקיום מצוות "ידיעת התורה", הוא **לימוד הש"ס**, אשר כולל בתוכו את שרשי הדינים, שיטת הלימוד וכללי הפלפול שעל פיהם נבנים כללי ההלכה.

הוא מוסיף וכותב, כי אל לאנשים לטעות במחשבה שמצוות "ידיעת התורה" נוגעת למורי הוראה בלבד, הזקוקים לידיעה כדי להורות לעם את הדרך אשר ילך בה, אלא חובה על כל יהודי לשאוף לקיימה, מאחר שעם כל ידיעה הנרכשת על ידו הוא משתלם בפרטי קיום המצוות וההלכה.

דברים אלו כוללים במכתב ארוך ששלח הגאון רבי משה פיינשטיין זצ"ל (שו"ת אגרות משה יו"ד חלק ב' סימן ק"י) למשתתפים במסיבת סיום מסכת שנערכה בארצות הברית על ידי לומדי ה"דף היומי". במכתבו הוא כותב, כי גדולתו של לימוד ה"דף היומי" נעוצה בכך, שמלבד הזכות הגדולה של קביעת עיתים לתורה וקיום מצוות "והגית", אף זוכים לומדי ה"דף היומי" לרכוש ידיעות נרחבות בש"ס וכך גם לקיים את מצוות "ידיעת התורה", כאשר הדפים, הפרקים והמסכתות מצטרפים זה לזה, ולאחר עמל של שנים אחדות זוכים יהודים רבים לרכוש מצווה רבתי זו.

דף לב/א רב יהודה אמר משל בן

האם מותר לדווח לאב על מצב בריאותו הלכוי?

נחלקו תנאים בסוגייתנו, אם מצוות כיבוד אב ואם היא "משל אב" או "משל בן". כלומר: האם הבן חייב להוציא ממון עבור צרכי אביו. להלכה פסק שולחן ערוך (יו"ד סימן ר"מ סעיף ה'), שבן אינו חייב להוציא מעות מכיסו עבור הוריו.

על פי זה הורה הגאון רבי שמעון גרינפלד זצ"ל (שו"ת מהרש"ג יו"ד סימן ר') בשאלה מעניינת.

האם לשלוח את הנכדה לעזור לסבתא כשזקוקים לה בבית? מעשה באב, שנתבקש על ידי אמו שישלח לה את בתו – נכדתה, לעזרה בביתה. הבן אשר היה זקוק בעצמו לעזרת בתו, הסתפק אם הוא חייב לוותר על רצונו ולשלוח את בתו לעזרת הוריו. מהרש"ג הכריע, כי כפי שמעיקר הדין, בן אינו מחוייב להוציא מעות מכיסו לצורך הוריו, שכן, כאשר הוא ואביו נצרכים למעותיו, לא הטילה התורה על הבן לוותר על מעותיו, כמו כן לגבי צרכים אחרים שהאב והבן זקוקים להם, אין הבן חייב לוותר על צרכיו עבור אביו. בסיום דבריו הוסיף, כי ודאי שממדת חסידות עליו לסייע להוריו.

דיווח אמת לאב על מצב בריאותו: בסוגיה עדינה וכואבת נתקלים לצערנו אנשים לא מעטים, כאשר האב החולה מבקש מבנו שידווח לו על מצב מחלתו. לגבי חולה המבקש שידווחו לו על מצב בריאותו, כתב הגאון רבי משה פיינשטיין זצ"ל (ירחון מוריה, מובא בנשמת אברהם יו"ד סימן של"ג ס"ג), כי אין לפרוש בפניו את המצב במלא חומרתו, שכן, ידוע, כי בדרך כלל החולה מושפע קשות בנפשו מן הידיעות המרות ומצבו עלול להתדרדר במהרה. בעל בצל החכמה (שו"ת חלק ב' סימן נ"ה) מוסיף, כי בן שמידע את אביו על מצבו החמור, אף עובר על מצוות כיבוד אב, שהרי הוא מצער בכך. אמנם בסוגייתנו מבואר כי אב שמחל על כבודו – כבודו מחול, שונים הם הדברים לגבי צער, ואסור לאדם לצער את אביו גם כאשר אביו מוחל על הצער שייגרם לו מדיווח זה.

האם יש חיוב קימה תוך כדי אמירת קינות בתשעה באב? בעל שבות יעקב (שו"ת חלק א' סימן כ"ו) נשאל על ידי בנו, אם אין הוא חייב לקום לכבוד רבותיו בעת אמירת הקינות בתשעה באב, כאבל היושב "שבעה" שאינו חייב בדיני קימה (מועד קטן כז/ב, "שולחן ערוך" יו"ד סימן שע"ו), או שמא יש לחלק בין אבילות על אדם שנפטר זה עתה לבין "אבילות ישנה" על חורבן בית המקדש שאירע לפני זמן רב. בעל שבות יעקב הכריע, כי אין לחלק בין אבל לבין אדם היושב על הקרקע באמירת הקינות, שכן, האבל אינו מחוייב במצוות קימה, משום שישודיה של מצוות קימה היא להדר ולכבד את האדם שלכבודו קמים, וכמבואר בסוגייתנו, מצווה זו אינה נוהגת בבית המרחץ שאינו מקום מכובד. על כן, גם בשעה שנוהגים לישב על הארץ ולהתאבל על חורבן בית המקדש, אין חובה לקום מפני אב או רב, מפני שהקימה אינה בהידור.

דף לב/א נמצא זה פורע חובו משל עניים

קניית ספרי קודש לילדים מכספי מעשר

נחלקו אמוראים בסוגייתנו בגדרי חובת הבן בכבוד אביו. לדעת רב יהודה, על הבן לממן מכספו את צרכי אביו. אך לדעת רב נתן בר אושעיא, אף על פי שעל הבן לשרת את אביו ולמלא את בקשותיו, אין הוא חייב במימון העלות הכספית הכרוכה בכך. כראיה לכך שהבן פטור ממימון צרכי אביו מביאה הגמרא ברייתא, בה מבואר כי בן רשאי להאכיל את אביו מכספי מעשר עני, שהם כספי צדקה. מוכח, איפוא, שאין חובה על הבן לממן את צרכי אביו מכספו, שהרי הוא נוהג באביו כבכל עני שזקוק לכספי צדקה. לבסוף, דוחה הגמרא את הראיה מהברייתא, משום שיתכן שדברי הברייתא מתייחסים לצרכים של האב שאינם חיוניים לקיומו, שאותם ודאי פטור הבן מלממן, ועל כן רשאי הוא להשתמש לצורך כך בכספי צדקה. להלכה (שולחן ערוך יו"ד סימן ר"מ סעיף ה') נפסק, כי אין הבן חייב לפרנס את אביו.

הוא השיב לי על אתר: היודע אתה מה זה מזכיר לי? מעשה בדג שלקה בלבו. אמרו הרופאים: אין לו תרופה אלא מנוחה, והואיל ובמים אין לו מנוח והוא נע ונד, הבה נוציאנו היבשה...
לאחר תשובה זו נעקתו המילים מפיו: בלא תורה – חייו לא נחשבו בעיניו, וכך זכיתי ללמוד עם הגה"צ רבי שמואל קובלסקי זצ"ל יום אחר יום, עד שתמו ימי הנופש...

לפני יותר מעשרים שנים הלך לעולמו הגה"צ רבי שמואל צבי קובלסקי זצ"ל, אשר שימש במשך שנים רבות כרב ביהמ"ד וראש הכולל סוכטשוב בבני ברק, אך פעלו ומפעלו הגדול לתורה בבית המדרש דחסידי סוכטשוב בבני ברק וכל הנלווה אליו, מוסיף לפכות ולהתרבות כמעייין מים חיים. גם הזכרונות מן האיש הדגול אינם פסים, כדרך העולם. הדמות המופלאה מוסיפה לחיות בלבבות רבים, הן אלה שהכירוהו בחייו והן אלה שהתוודעו לדמותו לאחר פטירתו.

אם כך בתקופת נופש להבראת לבו החלוש, נקל לשער את הנהגתו בימים כתיקונם. רעייתו הרבנית תבלחט"א מספרת, כי מיד לאחר נישואיהם הקדיש את החדר השלישי בביתו ללימוד רצוף. עד מהרה התעטרו הקירות בספרים והוא היה מסתגר בחדרו שעות ארוכות, רצופות, בעומק העיון.

לאחר פטירתו הגיעו שכנים לנחם והעידו כי במשך שנים ארוכות כמעט לא ראו את האור בחדר לימודו כבה... כשהעיר כבר נמה את שנתה וגם הם עלו על יצועיהם – האור עדיין דלק. גם כאשר השכימו קום – האור כבר דלק...

חלפו שנים, לבו כמעט פסק מפעום פעמים אחדות, חולשה ותשישות היו מנת חלקו, והגיע יום הכיפורים האחרון לחייו. בתקפו של הצום, לקראת תפילת נעילה, החל לצעוד מבית מדרשו במערב העיר לבית מדרשו של האדמו"ר מנדבורנה זצ"ל – מהלך של כמחצית השעה לאדם בריא. ולאדם חולה... סוף סוף הגיע, ובדיקו היתה הפסקה קלה לפני תפילת נעילה. אך הציב רגלו על מפתן בית המדרש רמז לבחור חמד שיקרב אליו עם גמרות, והתיישב עמו להגות בלימוד!

התמדתו המופלאה לא עצמה את עיניו מראות בצרכי הזולת. רבים ומופלאים הם המעשים המסופרים אודותיו. נציין את אחד מהבולטים שבהם.

בתקופת ה"שבעה" הגיע לנחם יהודי, ונפשו סערה עליו. קם וישב, עמד ושוב ישב, עד שסיפר כי בעודו לומד בשיבה התערער מצבו הנפשי עד שנוזקק לטיפול בבית מרפא. קולו רעד בשעה שלחש: צבי היה היחיד שבה לבקר אותי! היחיד! הוא בא ו... אמר לי שאני בסדר. אני... בסדר. עשיתי בפניו מעשה שטות ועדיין לא הסכים לקבלני כשטות, אלא נוף בי בכפקח העושה מעשה שטות. הוא רצה שאהיה כמו כולם. בזכותו יצאתי משם, משתדל להיות כמו כולם...

★ ★ ★

המעשים המופלאים הללו עובדו מתוך הספר הנפלא "אנא עבדא". יתר דברי ימיו הלא המה כתובים בספר מיוחד זה הארוג מעשה אומן ומתאר מסכת חיים מופלאה של אדם מופלא.

המעוניין לזכות את הרבים בסיפור מעניין, או בעובדה מרתקת שניתן ללמוד מהם מוסר השכל, מוזמן לפנות למערכת מאורות הדף היומי, ואנו נפרסם זאת בע"ה בטור זה. כתובתנו: ת.ד. 471 בני ברק. ספק: 03-570-67-93 דוא"ל: mendelson@meorot.co.il

ברכת התורה, העורך

פנינים

דף ל/א שהיו סופרים כל האותיות שבתורה
מנין האותיות

סיפר החיד"א:

פעם שאל רב סעדיה גאון חייט אחד דרך בדיחותא: היודע אתה לספור כמה תפירות תפירת היום? **השיבו** החייט: ומעלתו יודע כמה אותיות בתורה? **"ונצטער** כמה ימים ולא ידע לכוון המניין עד שהשיב בשם ובא מלאך וגילה לו, ושמח לבו על הדבר" (שם הגדולים).

דף ל/ב בראתי לו תורה תבלין

הלימוד - סם המות ליצה"ר

מספר רמח"ל:

"הוגד לנו שבימי המנוח החסיד המקובל הגדול הרב רבי שמשון אסטרונאלי, כשהיה הגזירה רח"ל בשנת ת"ח, השביע הרב הנזכר למעלה ושאל אותה, על מה ולמה את מקטרגת על עמנו בני ישראל יותר מכל האומות, והשיבה לו: יתבטלו מכם שלושה דברים אלו ואחזור מקטרוגי, ואלו הן: שבת, מילה ותורה. מיד השיב לה הרב הנזכר למעלה: יאבדו הם כהנה וכהנה ואל תתבטל אות אחת מתורתנו הקדושה חלילה!" **מכאן** תסיק, הוא אומר, שלימוד התורה הוא 'סם המות' ליצר הרע... (דרך עץ החיים).

דף ל/א אין אני מבקש מכם אלא אותו ממון שהפסדתי בשביל כבוד אבא

למה דוקא פרה אדומה?

סיבב הקב"ה שתיולד בעדרו פרה אדומה ויבאו חכמי ישראל לקנות אצלו, לתקן הקטרוג שנוצר על ידי הקפדתו על מצוות כיבוד אב ואם. למרות שהפסיד ממון על המצווה, הרי שלבסוף בקשו בחזרה... ומאיך גיסא, הוא הפסיד ממון על מצווה שכלית ואילו ישראל בזבזו ממון על מצווה שהיא חוקה... (אהל תורה, מאמרות הרבי מקוצק).

דף ל/א גדול מצווה ועושה

המעלה - קיום הציווי

מדוע?

"התחברתי והרגשתי את מתיקות התורה"

בדרך, בבית, בעבודה,
24 שעות ביממה
מתחברים לשיעור
המרתק

להאזנה חייגו:

073-2951342

למסכת הנלמדת הקישו 1

בעלות שיחה רגילה

מדברי סוגייתנו הוכיחו הפוסקים ("באר הגולה" יו"ד סימן רמ"ט אות ה'), כי השימוש בכספי מעשר כספים אינו מותר אלא למטרות שבעל המעשר אינו מחוייב לממנו בלאו הכי, והמשתמש למען בכספי מעשר עושה שימוש בלתי ראוי בכספי צדקה. לפיכך, אין אדם רשאי לממן עשיית מצוות מכספי מעשר, כגון רכישת אתרוג למצוות ארבעת המינים וכדומה (שו"ת מהר"י אסאד או"ח סימן מ').

רכישת אתרוג מהודר מכספי מעשר: אולם, כתב בעל "משכנות הרועים" (מערכת מ' אות ק"ל), כי אדם שהזדמנו לפניו שני אתרוגים שאינם שווים בהידורם, רשאי לממן את תוספת ההידור מכספי מעשר. זאת, על פי המבואר בסוגייתנו שהבן רשאי לממן את צרכיו הבלתי חיוניים של אביו מכספי מעשר. אמנם, יצוין, כי יש החולקים על כך וסוברים, כי מעשר כספים מיועד עבור עניים בלבד, ולא למטרה אחרת (עיין שו"ת חתם סופר יו"ד סימן רל"א).

קניית ספרי קודש עבור הבן: כאמור, אין לממן עשיית מצוות מכספי מעשר, ולפיכך, אדם שהקב"ה זיכהו להתפרנס באופן מכובד, אינו רשאי להשתמש בכספי מעשר למימון שכר הלימוד של בניו ובנותיו (שו"ת אגרות משה יו"ד חלק ב' סימן ק"ג) [לגבי אנשים שהכנסתם מצומצמת, דנו הפוסקים להקל במימון שכר לימוד לבנים]. אולם, כתבו הפוסקים (שו"ת אבני ישפה חלק ב' סימן ע"ו), כי רשאי אדם לרכוש ספרי קודש עבור בנו מכספי מעשר, שהרי אין זו מחובתו לעשות כן, ויש בכך משום תוספת הידור למצוות "ושננתם לבניך". אמנם, רכישת ספר קודש מכספי מעשר מצריכה את הקונה לציין במפורש על הספר שהוא נרכש מכספי מעשר, למען ידעו בניו אחריו כי הספר אינו שלהם ולא יעמידוהו למכירה (ט"ז סימן רמ"ט סק"א).

דף ל/ג א דילמא לאונסיה שאני

לימוד חכמת הדקדוק במקומות המטונפים

סוגייתנו מספרת על בר קפרא שהיה שקוע בלימודו, ומרוב עיונו המשיך לעסוק בדברי תורה גם כאשר נכנס לבית המרחץ. כה היה שקוע בר קפרא בלימודו, עד שגם כאשר עבר לפניו רבו, רבי שמעון ברבי, הוא לא נתן דעתו לכבדו כראוי.

בשולחן ערוך (או"ח סימן צ"ג סעיף ג) מבואר, כי אין להתפלל תפילת העמידה מתוך עיון ופלפול בהלכות סבוכות, כדי שלא תופרע מחשבת המתפלל בעת עמדו לפני בורא העולם. בקשר לכך נשאל בעל תרומת הדשן (שו"ת סימן מ"א), אם גם יש להזהר שלא להכנס למקומות המטונפים מתוך לימוד עיוני, מחשש פן מתוך טרדת העיון ימשיך הלומד להרהר בדברי התורה. בעל תרומת הדשן הוכיח מסוגייתנו כי חכמים לא חששו לכך, שהרי בר קפרא לא חשש להעמיק בעיונו בטרם כניסתו למרחץ שהוא מקום שאין ללמוד בו.

תפילה מתוך כוונה: בעל תרומת הדשן מבאר באופן נפלא, מדוע חכמים הקפידו שלא ללמוד דברים מעמיקים לפני התפילה בלבד, ואילו בטרם כניסתם לבית המרחץ לא הקפידו על כך; שכאשר אדם שוהה בבית המרחץ, בכוחו להתרכז ולאמץ את מחשבתו שלא להרהר בדברי תורה. אולם, מתפלל שכך יעש, אמנם יצליח שלא להרהר בדברי תורה, אך גם להתפלל כראוי לא יעלה בידו שהרי עיקר כוונתו לא תהא לאביו שבשמים אלא לכך שלא ירהר בדברי תורה... [ועיי"ש עוד, מה שהעיר על כך].

מעניין לציין את דברי יעב"ץ (שו"ת חלק א' סימן י') המספר, כי אף על פי שאין חובה לנהוג כן, אולם: **"שמעתי על הרמב"ן ז"ל**, שהיה מעיין בספרי לשון לע"ז של חכמי אומות העולם בבית הכסא, כדי שלא להרהר בדברי תורה, וכן היה מנהגו של אבי מורי הגאון זכרונו לברכה" [- חכם צבי].

לימוד דקדוק במקומות המטונפים: יעב"ץ מוסיף ומחדש, כי אין ללמוד במקומות אלו את חכמת הדקדוק, מפני שלימודה הנאות והמדוייק כרוך בהבאת דוגמאות ומובאות מהתנ"ך, והלומד עלול להכשל ולהרהר בדברי תורה. כך גם פוסק משנה ברורה (סימן פ"ה ס"ב) שאין לעיין בבית המרחץ בכללי הדקדוק. **חרוזים ומליצות בלשון התלמוד:** על פי זה כתב ברכי יוסף (מובא בשע"ת או"ח סימן סימן פ"ה ס"ק א), כי במקומות בהם אסור ללמוד תורה, גם אין לסדר חרוזים ומליצות בלשון התלמוד, שהרי לשם כך יאלץ החורז להעביר בזכרונו לשונות שונים מתוך סוגיות תלמודיות וכשל בהרהור בדברי תורה.

דף לד/ב אשה בעלה משמחה

הגשת בשר בקר בסעודת נישואין

סוגייתנו מביאה את דעת אב"י, שחובתו של הבעל לשמח את אשתו ביום טוב, אינה משום שהאשה עצמה חייבת בשמחה, אלא מפני ששמחתו של הבעל אינה שלמה אם בני ביתו אינם שותפים לה (רבנו ירוחם על הסמ"ג מצווה ל"ז). להלכה נפסק כדעת רבי זירא (ראש השנה ו/ב), שעל הבעל לשמח את אשתו מפני שגם היא חייבת בשמחת החג, שנאמר (דברים טז/א): **"וְשִׂמְחֶתָּ לְפָנָי ה' אֱלֹהֶיךָ אֶתָּה וּבְנֶךָ וּבִתְּךָ"** (עיין רמב"ם וראב"ד הלכות חגיגה פרק א'; "חינוך" מצווה תפ"ח, שולחן ערוך סימן תקכ"ט סעיף ב' ובמשנה ברורה ס"ק ט"ו).

אופן קיום מצוות השמחה: בזמן שבת המקדש היה קיים, מצוות השמחה התקיימה על ידי הבאת "קרבת שמחה" שנאכל על ידי בני המשפחה. בימינו, שאין בית המקדש קיים, שמחים ביום טוב על ידי שתיית יין כי "אין שמחה אלא ביין" (פסחים א/א), שנאמר "ויין ישמח לבב אנוש" (תהילים ק"ד), וכמו כן, בקניית בגדים נאים ותכשיטים לנשים ובחלוקת מגדנות לילדים. הרמב"ם

הדף היומי

קידושין ל'-ל"ו

ב'-ח' ניסן

פרק ו' הלכה י"ח) מוסיף, כי מצווה גם לאכול בשר ובכך להרבות בשמחה (עיי' ב"ח או"ח סימן תקכ"ט סעיף ב'). אלא שנחלקו הפוסקים איזו אכילה יש בה כדי לגרום שמחה לאדם. לדעת בעל חוות יאיר (סימן קע"ח) ומנחת חינוך (מצווה תפ"ח), יש לאכול בשר בהמה דווקא, כיון שאכילתו בלבד מביאה לידי שמחה. אולם, ערוך לנר (סוכה מב/ב) חולק ולדעתו אנשים שמחים גם על ידי אכילת עוף וגם בכך אפשר לקיים את המצווה.

התפריט הממולץ לסעודת נישואין: הגר"מ שטרנבוך שליט"א (מועדים וזמנים חלק ז' סימן קי"א בהגהות) מציין, כי גם לדעת הפוסקים הסוברים שאדם שמח באכילת בשר בהמה בלבד, אין מוטל על אדם שעורך שמחה, כגון, נישואין, להגיש בפני המוזמנים בשר בהמה בלבד. שכן, דווקא ביום טוב, בו מוטל על כל אדם לשמוח, יש לאכול בשר בהמה כדי להרבות את השמחה, לעומת זאת, מטרת סעודת הנישואין היא לשמח את החתן ולא את המסובים, וממילא, אין כל עניין להגיש בפניהם בשר בהמה, שהרי השמחה אינה מיועדת עבורם.

דף לד/ב אשה בעלה משמחה

מוהל שנתבקש להרחיק נדוד מביתו

מוהל ירא שמים הוזמן למול תינוק שהוריו התגוררו הרחק ממקום מגוריו, ביום טוב הראשון של חג הפסח, אך לאור המבואר בסוגייתנו כי ביום טוב מוטלת על כל בעל מצוות עשה לשמח את אשתו, הסתפק המוהל, איזו מצווה עליו לקיים ועל איזו מצווה עליו לוותר; היצא מביתו כדי לקיים את מצוות המילה, או שמא ישאר בביתו כדי לקיים את מצוות השמחה. בנידון דומה הסתפק בעל חיי אדם (כלל ס"ח סעיף י"ט) לגבי אדם שהתגורר במקום שבו לא היה שופר, העליו לעקור מביתו ולשהות בראש השנה במקום שבו יוכל לקיים את המצווה?

בעל אבני נזר (או"ח חלק ב' סימן שצ"ב) אשר דן בשאלתו של המוהל, הכריע כי עליו להשאר בביתו ולשמח את אשתו. טעמו: מצוות מילה אינה חלה אלא **בבקר** של יום טוב, ואילו מצוות השמחה חלה כבר **בלילה** עם כניסת החג, ועל כן על המוהל לקיים את מצוות השמחה בה הוא מתחייב תחילה.

אולם, בעל מנחת יצחק (שו"ת, חלק ב' סימן ע"ה) הביא את דברי בעל בית שערים (או"ח סימן ק"כ) שמדבריו עולה, כי חשיבותה הרבה של מצוות המילה מחייבת את המוהל לנטוש את ביתו ולמול את התינוק, שהרי מצוות מילה אף דוחה את איסורי השבת ולפיכך גם את מצוות השמחה ביום טוב יש לדחות מפני מצוות המילה.

דברים כפשוטם, מבאר רבי דוד אבודרהם (שער ג): המצווה ועושה, ממלא רצון קונו, לעומת שאינו מצווה ועושה, שאי אפשר לומר שהוא ממלא רצון קונו, שהרי לא צוהו...

דף לג/א אין בעלי אומניות רשאים לעמוד

לבל יעמדו לפניו

כך היה נוהג הגאון רבי חיים חזקיהו מדיני בעל שדי חמד:

בלכתו ברחוב היה עוקף את הרחובות שבהם היו חנויות, למען לא יצטרכו האומנים לעמוד לכבודו. **מעשה** בסנדלר שכיר שהיה משתדל לעמוד ולברכו. אמר לו רבי חיים חזקיהו: הלכה פסוקה היא שפועל שכיר אינו רשאי להפסיק את עבודתו! אבקשך להפסיק לעמוד לפני (לענוים יתן חן, שס"ח).

לעילוי נשמת אמי מורתי

מרת **פסיה שינדל (הגר) אפל** ע"ה
ב"ר שמואל ז"ל נלב"ע ב' בניסן תשנ"ב
ולעילוי נשמת מור"ח
הר"ר **אלתר יוסף מאיר הרשקוביץ** ז"ל
ב"ר יואל ז"ל נלב"ע ה' בניסן תשל"ז
תנצב"ה
הונצחו ע"י עו"ד
הר"ר **שמואל ואסתר אפל** שיחיו - ב"ב

לעילוי נשמת

ר' יצחק גולדשטיין ז"ל

ב"ר אברהם ז"ל נלב"ע ו' בניסן תשמ"ה

תנצב"ה

הונצח ע"י בני המשפחה שיחיו

חוויה רוחנית מרגשת

ספרון חודשי ללימוד יומי קצר
בכל יום משנה אחת
הלכה אחת וקטע מהגמרא

לחודש התנסות חינם!

חייג עכשיו: 3029*

או שלח מייל לדוא"ל veten@meorot.co.il

